Otázka: Pracovní a rodinné právo

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Lucie J.

Rodinné právo

- Rodinné právo upravuje osobní a majetkové vztahy mezi členy rodiny
- Manželé, děti, rodiče; **příbuzenství** – pokrevní příbuzenství a jejich rodiny + registrované partnerství
- Osobní a majetkové vztahy jsou především mezi: manžely, rodiči a dětmi, vztahy náhradní rodinné výchovy
- Pramenem občanský zákoník, listina základních práv a svobod
- Dříve upravoval – zákon o rodině

Prameny rodinného práva

- zákon o rodině
- zákon o pěstounské péči
- úmluva o právech dítěte
- občanský zákoník

Manželství

- zákon o rodině chápe manželství jako pevné a trvalé životní společenství muže a ženy

pro, které se oba dobrovolně rozhodli

Okolnosti vylučující uzavření platného manželství:

- překážka bigamie
- překážka příbuzenství mezi předky a sourozenci
- překážka nezletilosti hranice 18 let ve výjimečných případech lze povolit sňatek osobě starší 16 let
- překážka duševní choroby

Formy manželství

- Sňatek je právní akt mezi mužem a ženou
- No matrimonium – neuznaný sňatek např. před neuznanou církví
- 1918 – možný jen církevní (za komunistů)
- **Civilní forma/občanský sňatek**
    - manželství je uzavřeno před orgánem státu, který je pověřen vést matriku pro obvod
    - Sezdává starosta, nebo jim pověřený člen zastupitelstva
    - Je důležitá přítomnost matrikáře
- **Církevní forma/církevní sňatek**
    - manželství je uzavřeno před orgánem státem registrované církve, nebo náboženské společnosti, a to před osobou vykonávající činnost duchovního
- Obě formy uzavřené manželství mají stejnou platnost a podmínky

Při uzavření manželství musí snoubenci učinit několik prohlášení:

- vstupu do manželství
- o nevědomosti okolností vylučujících vznik manželství
- o vzájemné znalosti zdravotního vztahu
- prohlášení o příjmení

- **osobní předpoklady** – svéprávnost, věk, nesmí být příbuzní, musí být opačného pohlaví, nesmí být bigamie
- **učinění statečného prohlášení** – říci ano – dobrovolně, před orgánem, dva svědci, znají zdravotní stav navzájem, znají majetkové poměry, dohoda na příjmení

Vztahy mezi manželi

- práva a povinnosti pro oba stejné
- **Práva a povinnosti osobního charakteru**
    - Žít spolu, být si věrni a vzájemně si pomáhat vytvářet zdravé rodinné prostředí
    - Toto jsou práva morální a ne právní
    - Povinnost dohody o všech podstatných záležitostech
    - V případě nedohody lze se obrátit na soud
- **Práva a povinnosti majetkového charakteru**
    - Musí se o sebe starat
    - Uzavřením manželství vzniká komplex majetkových vztahů, jehož základem je institut bezpodílového spoluvlastnictví viz. Občanský zákoník

Zánik manželství

- smrtí jednoho z manželů (dokladem je úmrtní list)
- prohlášením jednoho z manželů za mrtvého (vykoná soud)
- zánik právního vztahu soudní cestou **– rozvod** – objektivně zjištěn rozvrat rodiny přihlíží se k potřebám nezletilých soud nevyhlašuje vinu rozvratu, ale příčiny
    - **bez zjišťování příčin** – dvojí souhlas, manželství trvá alespoň půl roku, dohoda o dětech, majetkové vyrovnání – soud nepátrá
    - **se zjišťováním příčin** – jde před soud

Rozsudek o rozvodu musí obsahovat:

- svěření dítěte do výchovy
- vyživovací povinnost

Nejčastější příčiny rozvodu:

- rozdílnost povah a zájmů
- nevěra
- alkoholismus
- nezájem o rodinu

Rodiče a děti

- určování rodičovství
- rodičovství vzniká narozením dítěte nebo osvojením
- surogační – jedna porodí a matkou se stane druhá – po domluvě, u nás NENÍ

Zákon o rodině určuje pouze určování otcovství:

- **otcem je manžel matky** – jestliže se narodí dítě ženě provdané, za otce dítěte se považuje vždy manžel matky, pokud se dítě narodí od okamžiku uzavření manželství až do 300 dne od jeho zániku. **Otcovství lze popřít do 6 měsíců** do narození dítěte – pouze soudním řízením
- **Souhlasné prohlášení rodičů** (nejsou sezdáni) – nastává, když muž se souhlasem matky uzná své otcovství
- **Soudní rozhodnutí** – v tomto případě se otcovství dokazuje, nebo vyvrací na základě znaleckých posudků

Vztahy mezi rodiči a dětmi

- **Souhrn práv a povinností**, které mají rodiče s plnou způsobilostí k právním úkonům vůči svému nezletilému dítěti

Mezi ně patří:

- **Právo dítě vychovávat**
  - právo dítě mít u sebe
  - právo určit místo pobytu dítěte
  - právo určit povolání dítěte ve shodě s jeho zájmy
  - právo být s dítětem v kontaktu (soud může omezit, nebo zakázat tento kontakt mezi rodiči a dětmi)
- **Právo dítě zastupovat** před úřady, **spravovat jejich majetek**
- **Vyživovací povinnost** – je to nejdůležitější druh povinnosti a trvá po celou dobu trvání právního vztahu mezi rodičem a dítětem
- **Právo určení jména a příjmení dítěte**

Náhradní rodinná výchova

- O dítě pečují ti, co nejsou jeho rodiči

Patří do ní:

- **ústavní péče** (dětské domovy)
- **osvojení** – vzniká stejný právní vztah jako mezi rodiči a dětmi, dítě má stejná práva jako vlastní dítě rodičů
- **pěstounská péče** – dítě je svěřeno pouze do 18let, je určena pro děti, které není možno osvojit z důvodu vyššího věku, horšího zdravotního stavu; pěstounská péče je individuální, nebo kolektivní pěstounská péče např. vesničky S.O.S.; péče je placena státem
- **svěření do výchovy jiného občana než rodiče** – tato forma náhradní výchovy je určena pro děti u nichž se předpokládá, že se budou moci časem vrátit do původní rodiny např. svěření dětí prarodičům
- **vyživovací povinnost v rodinném právu** – členové rodiny mají povinnost navzájem si pomáhat; má morální charakter, ale existuje zde i právní stránka vyživovací povinnosti – je to vyživovací povinnost rodičů vůči dětem

Osvojení nezletilého

- osvojiteli se mohou stát pouze fyzické osoby, které zaručují způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti
- osvojitelem nemůže být ten, kdo nemá způsobilost k právním úkonům
- je-li toto dítě schopno posoudit dosah osvojení, je třeba také jeho souhlasu, ledaže by tím byl zmařen účel osvojen
- přiměřený věkový rozdíl, nesmí být menší než 16 let
- souhlas rodiče, pokud projevuje zájem, pokud 6 měsíců neprojevuje není třeba
- před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele
- manželé společně, registrované partnerství jen jeden
- osvojení, vyjma osvojení nezrušitelného, může soud zrušit jen z důležitých důvodů na návrh osvojence nebo osvojitele
- osvojení může být provedeno také tak, že je nelze zrušit
    - nezrušitelné osvojení lze aplikovat jen v případě, je-li dítě starší jednoho roku

Osvojení zletilého

- osvojení rozhodne soud na návrh osoby, která chce zletilého osvojit
- k návrhu se zletilý připojí
- osvojení má právní následky pro osvojencovy potomky jen pokud se narodili později
- osvojenec si ponechává své dosavadní příjmení, ale se souhlasem osvojitele může k svému příjmení připojit i příjmení osvojitele
- má-li již osvojenec nebo osvojitel připojované příjmení, nemůže dojít připojením příjmení na základě osvojení k jeho ztrojení

Osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého

Zletilého lze osvojit, jestliže:

- **přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen týmž osvojitelem**
- v době podání návrhu na osvojení byl osvojovaný nezletilý
- osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti

- osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela

Osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

- **v době podání návrhu byl osvojenec nezletilý**
- osvojenci a jeho potomkům nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům rodiny osvojitele a nenabývají vůči nim žádných majetkových práv
- osvojitel osvojením nenabývá vůči osvojenci a jeho potomkům žádných majetkových práv
- osvojenec (a jeho potomci) osvojením nepozbývá práv ve vlastní rodině

Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům

- Tato povinnost vzniká za předpokladu, že rodiče nejsou schopni se živit a dítě má schopnosti a možnosti výživné platit
- mezi ostatními příbuznými jedná se pouze o příbuzné v přímém rodě, tj. mezi předky a potomky, prarodiče vůči vnukům
- mezi manželi toto je založeno na základě vzájemnosti a zabezpečení stejné životní úrovně obou manželů. Tento případ může nastat mezi druhem a družkou.
- Příspěvek na výživu rozvedeného manžela účelem je vyrovnání nestejné hospodářské úrovně manželů, v niž došlo v době trvání manželství
- Příspěvek na výživu a úhradu veškerých nákladů neprovdané matky. Neprovdaná matka má vůči otci dítěte nárok na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem

Pracovní právo

- souhrn právních norem upravující vztahy související s výkonem práce (pracovní poměr, dovolené, mzdy, odpovědnost za škodu, ochrany zdraví
- pracovně právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem
- samostatné právní odvětví, které bývá zařazováno mezi právní odvětví smíšená
- obsahuje jak, soukromoprávní prvky, tak veřejnoprávní

Hlavní prameny práva:

- ústava ČR
- listina základních práv a svobod
- zákoník práce

Upravuje tři základní oblasti:

- individuální pracovní právo upravující vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavatele
- kolektivní pracovní právo, upravující vztahy mezi zaměstnavateli a zástupci zaměstnanců
- právní úprava zaměstnanosti řídí vztahy mezi státními orgány, především úřady práce a občany při zajišťovaní ústavního práva na zaměstnání

Závislá práce

- je vykonávána za odměnu ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance
- může být vykonávána jen v pracovněprávním vztahu jehož **dvěma účastníky** (smluvními stranami) jsou:
    - **Zaměstnanec** – fyzická osoba, která se zavázala k výkonu práce
    - **Zaměstnavatel** – fyzická nebo právnická osoba, pro kterou se fyzická osoba zavázala k výkonu práce
- **základními pracovněprávními vztahy:**
    - Pracovní poměr
    - Vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr

Pracovní poměr

- právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, který se zakládá pracovní smlouvou

- **vznik pracovního poměru:**
    - dnem, který je uveden ve jmenovací listině nebo dnem, který byl sjednán v pracovní smlouvě jako den nástup práce

Pracovní smlouva

- Nejčastější základ vzniku pracovního poměru
- dvoustranný právní úkon, jehož základem je dobrovolný projev vůle zaměstnance i zaměstnavatele, který směřuje ke vzniku pracovního poměru
- musí být uzavřena písemně a musí obsahovat základní náležitosti právního jednání a identifikaci smluvních stran (bydliště, jméno, sídlo)
- **Zákoník práce pak stanovuje povinné náležitosti pracovní smlouvy:**
    - Druh práce (účetní)
    - Místo výkonu práce (obec, pracoviště)
    - Den nástupu do práce (k pátému úplňku v roce – nemusí být konkrétní)
- **Dále může obsahovat:**
    - Bližší označení
    - Způsob odměňování – výši mzdy
    - Délku zkušební lhůty a výpovědní lhůty
    - Délka trvání pracovního poměru
    - Délku dovolené
    - Délku týdenní pracovní doby..

Změna pracovního poměru

- **ke změně může dojít pokud:**
    - Převedení zaměstnance na jinou práci
    - Vyslání na pracovní cestu
    - Dlouhodobé přeložení zaměstnance k výkonu práce do jiného místa
    - Dočasné přidělení zaměstnance k jinému zaměstnavateli
- ke všemu může dojít jen za souhlasu zaměstnance

Zánik pracovního poměru

- Nejčastěji dochází ke zrušení z důvodu
    - **Úředního rozhodnutí** (vyhoštění z Čr)
    - **Právní události** (konec uplynutí pracovní doby)

Dále lze ukončit pracovní poměr:

- **Dohodou** – dohoda mezi smluvními stranami
- **Výpovědí** – zaměstnanec podá výpověď z jakéhokoli důvodu i bez udání důvodu, zaměstnavatel musí uvést zákonem uvedený důvod – nezpůsobilost
    - výpověď není možné zaměstnanci udělit v tzv. ochranné době – těhotenství
- **Okamžité zrušení** – zaměstnavatel = může za hrubé porušení pracovní kázně
    - zaměstnanec = může, pokud nedostane výplatu po 15 dnech uplynutí splatnosti
- **Zrušením ve zkušební době** – bez udání důvodu je možné
- všechny způsoby musejí mít písemnou formu.

Povinnosti zaměstnavatelů a zaměstnanců

Zaměstnavatel je povinen:

- přidělovat práci zaměstnanci podle pracovní smlouvy
- platit mu za každou vykonanou práci mzdu nebo plat
- vytváření podmínek pro plnění pracovních úkolů
- dodržovat všechny pracovní podmínky

Zaměstnanec je povinen:

- podle pokynů zaměstnavatele konat osobně práci podle pracovní smlouvy ve stanovené pracovní době

- dodržovat povinnosti, které vyplývají z pracovního poměru
- pracovat řádně podle svých sil, znalostí a schopností
- plnit pokyny nadřízených vydané v souladu s právními předpisy a spolupracovat s ostatními zaměstnanci
- využívat pracovní dobu a výrobní prostředky k vykonávání svěřených prací, plnit kvalitně a včas pracovní úkoly
- dodržovat předpisy vztahující se k práci jím vykonávané
- řádně hospodařit s prostředky zaměstnavatele a ochraňovat jeho majetek před poškozením, ztrátou či zničením